

STRATÉGIÁK ÉS STRUKTÚRÁK

*Tanulmányok
Kenesei István
70. születésnapjára*

STRATÉGIÁK ÉS STRUKTÚRÁK

Tanulmányok Kenesei István 70. születésnapjára

STRATÉGIÁK ÉS STRUKTÚRÁK

Tanulmányok Kenesei István 70. születésnapjára

Szerkesztette
Szécsényi Tibor és Németh T. Enikő

JATEPress
Szeged, 2017

Szerkesztő: Szécsényi Tibor és Németh T. Enikő

A kötetben szereplő tanulmányok szakmai lektorai: Abuczki Ágnes, Bakró-Nagy Marianne, Bánréti Zoltán, Bartos Huba, Bassola Péter, Dékány Éva, Dér Csilla, É. Kiss Katalin, Egedi Barbara, Farkas Tamás, Fóris Ágota, Furkó Péter, Hegedűs Vera, Hoffmann Ildikó, Horváth Márta, Hunyadi László, Iványi Zsuzsanna, Maleczki Márta, Nemesi Attila, Olsvay Csaba, Pléh Csaba, Rákosi György, Rebrus Péter, Schnell Zsuzsanna, Sipőcz Katalin, Szécsényi Krisztina, Tóth Enikő, Vecsey Zoltán

Kiadja a JATEPress

Felelős kiadó: Szőnyi Etelka

ISBN 978-963-315-329-1

<http://nydi.szte.hu/ki70>

Tartalom

Köszöntő és köszönő szavak	7
Tabula gratulatoria	9

NYELV ÉS KOGNÍCIÓ

<i>Gervain Judit</i>	
Miért különleges a beszéd? A beszéd mint kitüntetett hanginger a hatékony idegi kódolás elmélete szerint	13
<i>Ivaskó Lívía – Papp Melinda</i>	
A kulturálisan releváns információk átadása mint az emberi nyelvhasználat egy sajátos lehetősége	21
<i>Tóth Alinka</i>	
Idegtudományi eredmények hozzájárulása a nyelvről alkotott felfogáshoz	35

GRAMMATIKAI STRUKTÚRÁK ÉS PROBLÉMÁK

<i>Ekaterina Georgieva</i>	
A nem véges mellékmondatokról: a magyar -ván/-vén képzős határozói igeneves szerkezetek elemzése finnugor és törökségi nyelvek adatainak tükrében	55
<i>Gugán Katalin</i>	
Diakrón rondó: tagadás – <i>hogy</i> -törlés – igemódosítók – tagadás	71
<i>Itzés Nóra</i>	
Az igekötői szófaj nagyszótári feldolgozásáról, különös tekintettel az <i>el</i> igekötőre. Appendix egy disszertációhoz	81
<i>Lipták Anikó</i>	
A <i>Pom Pom</i> talány. Egy új érv a szigorú ellipszisazonosság ellen	95
<i>Scheibl György</i>	
Nyelvtaniszabály-konfliktusok kanonikus tipológiai megközelítésben	111
<i>Szécsényi Krisztina</i>	
A nominatívuszi alanyos infinitívuszi szerkezetek és az újraszerkesztés kapcsolatáról	125
<i>Szécsényi Tibor</i>	
A visszaható névmás esete a fókuszpozícióval. Avagy ki látja Drakulát a tükörben?... ..	141
<i>Szőke Bernadett</i>	
Mi fán terem a szoros értelmező?	161

NYELVHASZNÁLATI STRUKTÚRÁK ÉS STRATÉGIÁK

<i>Nagy C. Katalin</i>	
Pragmatikai és kognitív szempontok a grammatikalizáció kutatásában	183
<i>Németh Zsuzsanna</i>	
Négy javítási művelet interakciós funkciói magyar nyelvű társalgásokban	207
<i>Varga Marianna</i>	
A „puszta nyelvi jelentés” tudatos elérhetőségéről és a bírósági kihallgatásokon betöltött szerepéről	227

Köszöntő és köszönő szavak

Kötetünkkel Kenesei Istvánt, tanárunkat, az SZTE BTK Nyelvtudományi Doktori Iskola vezetőjét és az Elméleti Nyelvészet Doktori Program szintaxist oktató professzorát, témavezetőjét köszöntjük 70. születésnapja alkalmából. Kenesei István sokrétű, nagy ívű tudományos és oktatói pályája egy nagyon fontos szegletének lehetünk részesei 1993-tól az Elméleti Nyelvészet Doktori (fő)Program, majd 2001-től a Nyelvtudományi Doktori Iskola létesítésétől kezdődően. Ezen közel negyedszázad alatt doktoranduszhallgatók százai kerültek Kenesei Istvánnal közvetlen kapcsolatba, egyrészt a szegedi Nyelvtudományi Doktori Iskola hallgatóiként a szintaxiskurzusokon, szintaxis kutatószemináriumokon, témavezetői szemináriumokon, személyes konzultációkon, másrészt az ország valamennyi nyelvtudományi doktori iskolájának hallgatóiként a Tanár Úr által 1996-ban elindított és azóta évente megrendezett Nyelvészdoktoranduszok Országos Konferenciáján.

Kenesei István az SZTE Nyelvtudományi Doktori Iskola létrehozásával és vezetésével, valamint a Nyelvészdoktoranduszok Országos Konferenciájának a megszervezésével nemcsak iskolateremtői tevékenységet folytatott, hanem példát adott a fiatalabb kutatónemzedékeknek abban, hogyan érvényesítsék következetesen a tudományosság kritériumait, és miért fontos a tudományos eredmények szakmai közösség előtti bemutatása és megmértetése. A doktori kurzusokon és konferenciákon kritikai hozzászólásaival arra ösztönözte a doktoranduszokat, hogy álláspontjuk mellett merjenek határozottan kiállni, a tudományos vitákban az érveket első helyre téve bátran részt venni.

A tudományos kritikák mellett a tanítványok mindig számíthattak a Tanár Úr tanácsaira, segítségére, támogatására. Az Elméleti Nyelvészet Doktori Program könyvtára és eszközparkja jelentősen gyarapodott a jóvoltából, személyes kutatási kereteinek a felajánlásából.

A fentiekből egyértelműen látszik, hogy Kenesei Istvánnak jelentős szerepe van a szegedi nyelvészképzés struktúrájának létrehozásában mind az oktatott és kutatott tématerületeket, mind a képzés folyamatának kialakítását, mind pedig a doktori iskola szervezeti felépítését illetően. Ezek a különböző struktúrák egy jól átgondolt stratégiai gondolkodás eredményei, amely stratégiai gondolkodás nemcsak a szegedi viszonyokat és lehetőségeket vette figyelembe, hanem országos és nemzetközi perspektívát kínált.

Tanítványainak, az SZTE Nyelvtudományi Doktori Iskolája volt és jelenlegi hallgatóinak kettős, anonim, szigorú lektoráláson átesett és a lektorok, szerkesztők megjegyzéseinek, kéréseinek megfelelően átdolgozott tanulmányaival tisztelgünk Kenesei István előtt. A köszöntő kötet tanulmányait elméleti és módszertani sokszínűség jellemzi. A kötet 14 tanulmányát három tematikus blokkba rendeztük. Az első csoport a nyelv és a kogníció kapcsolatát tárgyalja (Gervain Judit, Ivaskó Livia, Papp Melinda, Tóth Alinka), a második tematikus blokkban a grammatikai struktúrákkal és problémákkal foglalkozó tanulmányok kaptak helyet (Ekaterina Georgieva, Gugán Katalin, Ittész Nóra, Lipták Anikó, Scheibl György, Szécsényi Krisztina, Szécsényi Tibor, Szőke Bernadett), végül a harmadik csoport nyelvhasználati struktúrákat és stratégiákat vizsgál (Nagy C. Katalin, Németh Zsuzsanna, Varga Marianna).

A szerzők, a lektorok és a szerkesztők példás együttműködésen alapuló munkájának köszönhetően reményeink szerint egy elsőrendű tanulmányokból álló kötettel köszöntjük az ünnepeket tanítványai és a doktori iskola nevében.

Szeged, 2017. március 20.

Németh T. Enikő és Szécsényi Tibor
SZTE Általános Nyelvészeti Tanszék

Tabula gratulatoria

Albert Sándor
Andor József
Andrási Krisztina
Bagi Anita
Bakró-Nagy Marianne
Balázs L. Gábor
Bánréti Zoltán
Bártfai Csaba
Bassola Péter
Bibok Károly
Bíró Bernadett
Büky László
Csepregi Márta
Dötsch Szilvia
Ekaterina Georgieva
Fényes Csaba
Fenyvesi Anna
Fischer Mónika
Forgács Tamás
Gécseg Zsuzsanna
Gervain Judit
Gósy Mária
Gugán Katalin
Hegedűs Veronika
Hoffmann Ildikó
Ittész Nóra
Ivaskó Lívía
Janurik Boglárka
Janurik Szabolcs
Kempf Baiarma
Kertész András
Kispál Tamás
Kiss Attila
Kocsány Piroska
Kovács Viktória

Kozmács István
Lantay Gyula
Lipták Anikó
Maleczki Márta
Nagy Ágoston
Nagy C. Katalin
Nemesi Attila László
Németh Miklós
Németh T. Enikő
Németh Zsuzsanna
Ohnmacht Magdolna
Ótott-Kovács Eszter
Papp Melinda
Polgárdi Krisztina
Pozsgai István
Róna-Tas András
Salvi Giampaolo
Sántáné Túri Ágnes
Scheibl György
Schirm Anita
Sinkovics Balázs
Sipőcz Katalin
Suszczyńska Malgorzata
Szécsényi Krisztina
Szécsényi Tibor
Szeverényi Sándor
Szőke Bernadett
Szűcs Márta
Tóth Alinka
Tóth Csilla
Turcsán Gábor
Túri Ágnes
Vančo Ildikó
Varga Marianna